

Кримінальне процесуальне право України. Навчальний посібник для підготовки до іспитів

У навчальному посібнику аналізується чинне кримінальне процесуальне законодавство України з урахуванням останніх змін та новел, висвітлюються основні засади кримінального провадження, головні поняття і категорії, зазначені в Кримінальному процесуальному кодексі України, міститься стислий виклад курсу кримінального процесуального права та розрахований на студентів, слухачів юридичних начальних закладів.

Структура навчального посібника побудована на найбільш оптимальному та легкому поданні матеріалу студентам – у запитаннях і відповідях, при цьому відповідь на питання викладена та розкрита чітко, стисло та зрозуміло. Структура навчального посібника визначена навчальною програмою курсу та складається з розділів присвячених загальним засадам кримінального провадження, веденню єдиного реєстру досудових розслідувань, основним положенням досудового та судового розгляду, перегляду рішень в апеляційному та касаційному порядку.

Даний посібник стане у пригоді всім, хто бажає озброїти себе системою знань з курсу кримінального процесуального права, які стануть у пригоді в практичній діяльності кожного юриста.

ВСТУП

У навчальному посібнику аналізується чинне кримінальне процесуальне законодавство України з урахуванням останніх змін та тенденцій розслідування кримінальних правопорушень – злочинів та кримінальних проступків.

Станом на початок 2020 року законодавець розробив численні зміни та доповнення до кримінального процесуального законодавства, які стосуються: здійснення досудового розслідування кримінальних проступків, проведення та фіксування окремих видів слідчих (розшукових) дій, порядку обчислення строків досудового розслідування, здійснення спеціального досудового розслідування та судового провадження тощо. Це обумовило ґрунтовну переробку видання порівняно з попередніми випусками.

Структура навчального посібника збережена, вона побудована у запитаннях і відповідях, при цьому відповідь викладена та розкрита чітко, стисло та зрозуміло.

Система викладу матеріалу в посібнику визначена навчальною програмою курсу та складається з розділів, побудованих за аналогією з системою Кримінального процесуального кодексу України у його поточній редакції.

Цей посібник допоможе здобувачам ступеня вищої освіти під час підготовки до складання заліків та іспитів із зазначеної навчальної дисципліни, а також, з урахуванням зручного формату і актуальності матеріалів, може стати у нагоді практичним працівникам (слідчим, детективам, працівникам прокуратури, суду, адвокатам), науковцям і викладачам.

КРИМІНАЛЬНЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО ЯК ГАЛУЗЬ ПРАВА. КРИМІНАЛЬНЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

1.Кримінальне процесуальне право як галузь права

Кримінально-процесуальне право — окрема галузь права України, яка становить це одна із галузей права, яка становить собою сукупність правових норм, що регулюють досудове розслідування кримінальних правопорушень, судовий розгляд кримінальних справ, перегляд судових рішень та вирішення процесуальних питань, пов'язаних із їх виконанням.

Право покликане слугувати задоволенню інтересів громадян, їхніх об'єднань, держави і суспільства в цілому. У цьому виявляється його загальна цінність.

Цінність конкретно кримінального процесуального права дістає вияв у таких вимірах:

соціальна цінність цієї галузі права полягає в тому, що вона втілює інтереси громадян у вільному від злочинності суспільному середовищі;

інструментальна цінність кримінального процесуального права - один із проявів його загальносоціальної цінності - полягає в тому, що воно є регулятором суспільних відносин, котрі виникають у зв'язку зі вчиненням кримінального правопорушення; інструментом вирішення кримінально-правових конфліктів у державі.

2.Кримінальне процесуальне законодавство України

Кримінальне процесуальне законодавство України (ст. 1 КПК) складається з відповідних положень Конституції України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, Кримінального процесуального Кодексу та інших законів України. Порядок кримінального провадження на території України визначається лише кримінальним процесуальним законодавством України.

Зміни до кримінального процесуального законодавства України можуть вноситися виключно законами про внесення змін до цього Кодексу та/або до законодавства про кримінальну відповідальність, та/або до законодавства України про адміністративні правопорушення.

Завданнями кримінального провадження (ст. 2 КПК) є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура.

3. Дія Кримінального процесуального Кодексу в просторі, часі та за колом осіб

Дія нормативно-правового акту у просторі – це поширення його впливу на всю територію України, відповідну адміністративно-територіальну одиницю або на певну її частину, а у випадках, визначених законом, – за межами України. Кримінальне провадження на території України здійснюється з підстав та в порядку, передбачених КПК України, незалежно від місця вчинення кримінального правопорушення (ч. 1 ст. 4 КПК).

Об'єктами, що входять до складу території України, відповідно до ст. 1 Закону України «Про державний кордон» є:

- суша в межах державного кордону України;
- внутрішні води й територіальні прибережні морські води;
- надра в межах кордонів України;
- повітряний простір.

До об'єктів, що географічно не є територією України, але на які поширюється чинність норм кримінального процесуального закону України, належать:

– повітряні, морські чи річкові судна, що приписані до портів, розташованих в Україні (у відповідності до ч.2 ст.4 КПК кримінальне провадження щодо кримінальних правопорушень, вчинених на таких судах під час їх перебування за межами України під прапором або розпізнавальним знаком України, здійснюється за кримінальним процесуальним законодавством України);

– територія дипломатичного представництва чи консульської установи України за кордоном (згідно з ст. 1 Віденської конвенції 1961 р. до приміщень представництва відносяться будівлі чи їх частини,

що використовуються для цілей представництва, включаючи резиденцію голови представництва, кому б не належало право власності на них, а також земельну ділянку, яка обслуговує зазначену будівлю чи частину будівлі. У відповідності до ст. 1 Віденської конвенції 1963 р. термін «консульські приміщення» означає будівлі або частини будівель, що використовуються винятково для цілей консульської установи, та земельну ділянку, яка обслуговує ці будівлі або їхні частини, кому б не належало право власності на них. Особливості порядку здійснення кримінального провадження на території дипломатичних представництв, консульських установ України, на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні, визначений у статтях 519–523 КПК України);

– місця розташування військових формувань на території іншої держави – за умови, якщо міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, передбачено поширення юрисдикції України на особовий склад Збройних Сил України, який перебуває на території іншої держави. Проведення щодо кримінальних правопорушень, вчинених на території іншої держави стосовно особи з такого особового складу, здійснюється в порядку, передбаченому КПК України (ч. 3 ст. 4 КПК).

При виконанні на території України окремих процесуальних дій за запитом (дорученням) компетентних органів іноземних держав у рамках міжнародного співробітництва застосовуються положення КПК України. На прохання компетентного органу іноземної держави під час виконання на території України таких процесуальних дій може застосовуватися процесуальне законодавство іноземної держави, якщо це передбачено міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, а за відсутності такого міжнародного договору України – за умови, що дане прохання не суперечить законодавству України (ч. 4 ст. 4 КПК України).

Дія КПК в часі характеризується тим, що процесуальна дія проводиться, а процесуальне рішення приймається згідно з положеннями КПК України, чинними на момент початку виконання такої дії або прийняття такого рішення (ч.1 ст. 5 КПК).

У законі закріплено правило (ч. 2 ст. 5 КПК) , за яким допустимість доказів визначається КПК України, тобто його нормативними положеннями на момент отримання доказів. Це зумовлено тим, що коли докази у кримінальному провадженні були одержані за правилами раніше чинного кримінального процесуального законодавства, то з набранням чинності КПК України вони допускаються для встановлення обставин та обґрунтування ухвалених у провадженні рішень лише за умови, що вони відповідають вимогам допустимості, які встановлені КПК України.

Відповідно до положень ч. 1 ст. 58 Конституції України закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи.

Кримінальний процесуальний закон має зворотню дію у часі, якщо він скасовує кримінальну процесуальну відповідальність, пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище учасника кримінального провадження.

Дія кримінального процесуального закону за колом осіб характеризується тим, що кримінальне провадження за правилами КПК України здійснюється щодо будь-якої особи (громадян України, осіб без громадянства, іноземців).

Особливості кримінального провадження щодо окремої категорії осіб (народного депутата України; судді, судді Конституційного Суду України, судді Вищого антикорупційного суду, а також присяжного на час виконання ним обов'язків у суді, Голови, заступника Голови, члена Вищої ради правосуддя, Голови, заступника Голови, члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України; кандидата у Президенти України; Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини; Голови, іншого члена Рахункової палати; депутата місцевої ради; адвоката; Генерального прокурора, його заступника, прокурора Спеціалізованої антикорупційної прокуратури; Директора та працівників Національного антикорупційного бюро України; Голови Національного агентства з питань запобігання корупції, його заступника) визначаються у гл. 37 КПК України.

Такі винятки обумовлені необхідністю забезпечення з боку держави публічно-правового інтересу.

Кримінальне провадження щодо осіб, які користуються дипломатичним імунітетом, може здійснюватися за правилами КПК

ЗМІСТ

ВСТУП	3
КРИМІНАЛЬНЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО ЯК ГАЛУЗЬ ПРАВА. КРИМІНАЛЬНЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО	4
1. Кримінальне процесуальне право як галузь права	4
2. Кримінальне процесуальне законодавство України	4
3. Дія Кримінального процесуального Кодексу в просторі, часі та за колом осіб	5
ЗАСАДИ (ПРИНЦИПИ) КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	9
4. Класифікація засад (принципів) кримінального провадження	9
5. Зміст основних засад кримінального провадження	10
СУД І ПІДСУДНІСТЬ	23
6. Суд в кримінальному провадженні	23
7. Підсудність в кримінальному провадженні	25
8. Автоматизована система документообігу суду (ст. 35 КПК)	29
СТОРОНИ І ІНШІ УЧАСНИКИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	32
9. Сторона обвинувачення	32
10. Сторона захисту	39
11. Потерпілий в кримінальному провадженні	44
12. Інші учасники кримінального провадження	46
13. Особи, які відіграють допоміжну роль у кримінальному процесі	53
ВІДВОДИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	63
14. Загальні поняття та мета відводів в кримінальному провадженні	63
15. Обставини, що виключають участь слідчого судді, судді або присяжного в кримінальному провадженні	63
16. Обставини, що виключають участь прокурора, слідчого, дізнавача у кримінальному провадженні	64
17. Обставини, що виключають участь захисника, представника у кримінальному провадженні	65
18. Обставини, що виключають участь спеціаліста, представника персоналу органу пробації, перекладача, експерта, секретаря судового засідання	65
ДОКАЗИ І ДОКАЗУВАННЯ	66
19. Поняття доказів, належність та допустимість доказів	66
20. Доказування в кримінальному провадженні	69
21. Окремі види доказів у кримінальному провадженні	71
ФІКСУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ. ПРОЦЕСУАЛЬНІ РІШЕННЯ	77
22. Форми фіксування кримінального провадження	77
23. Процесуальні рішення	81
ПОВІДОМЛЕННЯ, СТРОКИ, ПРОЦЕСУАЛЬНІ ВИТРАТИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	82
24. Повідомлення у кримінальному провадженні	82

25. Процесуальні строки у кримінальному провадженні	83
26. Процесуальні витрати у кримінальному провадженні	85
ВІДШКОДУВАННЯ (КОМПЕНСАЦІЯ) ШКОДИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ, ЦИВІЛЬНИЙ ПОЗОВ, ВИПЛАТА ВІНАГОРОДИ ВИКРИВАЧУ	89
27. Відшкодування (компенсація) шкоди потерпілому	89
28. Цивільний позов у кримінальному провадженні	89
29. Виплата винагороди викривачу	91
ЗАХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ І ПІДСТАВИ ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ	94
30. Види заходів забезпечення кримінального провадження	94
31. Загальні правила застосування заходів забезпечення кримінального провадження	94
32. Виклик слідчим, дізнавачем, прокурором, судовий виклик	95
33. Привід: підстави та порядок застосування	98
34. Накладення грошового стягнення	99
35. Тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом	100
36. Відсторонення від посади	102
37. Тимчасовий доступ до речей і документів	103
38. Тимчасове вилучення майна	107
39. Арешт майна	109
ЗАПОБІЖНІ ЗАХОДИ	113
40. Поняття і види запобіжних заходів	113
41. Процесуальний порядок застосування запобіжних заходів	115
42. Особисте зобов'язання	119
43. Особиста порука	120
44. Застава	121
45. Домашній арешт	124
46. Тримання під вартою	125
ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	130
47. Поняття і види затримання	130
48. Затримання уповноваженою службовою особою без ухвали слідчого судді	131
49. Законне затримання	132
50. Затримання на підставі ухвали слідчого судді, суду	132
ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ	135
51. Загальні положення досудового розслідування	135
ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ	150
52. Загальні положення про слідчі (розшукові) дії	150
53. Допит	152
54. Обшук	153
55. Огляд	156
56. Експертиза трупів	158

57. Слідчий експеримент.....	158
58. Освідування особи.....	159
59. Судова експертиза.....	160
60. Негласні слідчі (розшукові) дії.....	163
ПІДОЗРА І ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ПІДОЗРУ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....	167
61. Поняття підозри в кримінальному провадженні.....	167
62. Поняття повідомлення про підозру у кримінальному провадженні.....	168
63. Правові підстави та процесуальний порядок повідомлення про підозру.....	169
ЗУПИНЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ.....	171
64. Загальні питання зупинення досудового розслідування.....	171
ЗАКІНЧЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ.....	173
65. Загальні питання закінчення досудового розслідування.....	173
ОСОБЛИВОСТІ СПЕЦІАЛЬНОГО ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ.....	178
66. Процесуальний порядок проведення спеціального досудового розслідування.....	178
67. Особливості проведення спеціального досудового розслідування в умовах воєнного або надзвичайного стану.....	180
ПРОСТУПКІВ.....	182
68. Досудове розслідування кримінальних проступків (дізнання).....	182
СУДОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ У СУДІ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ.....	186
69. Підготовче провадження.....	186
70. Ознайомлення з матеріалами кримінального провадження.....	188
71. Загальні питання судового розгляду в суді першої інстанції.....	189
72. Процедура судового розгляду в суді першої інстанції.....	190
73. Види судових рішень.....	192
74. Провадження в суді присяжних.....	195
ПРОВАДЖЕННЯ В СУДІ АПЕЛЯЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ.....	197
75. Поняття стадії апеляційного провадження.....	197
76. Загальний порядок апеляційного оскарження.....	198
77. Підготовка до апеляційного розгляду.....	202
78. Апеляційний розгляд.....	205
79. Правові підстави для прийняття рішень судом апеляційної інстанції.....	207
80. Порядок перегляду ухвал суду першої інстанції.....	211
ПРОВАДЖЕННЯ В СУДІ КАСАЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ.....	214
81. Поняття стадії касаційного провадження.....	214
82. Підготовка до касаційного розгляду.....	216
83. Касаційний розгляд.....	221

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВАДЖЕННЯ ПАЛАТОЮ, ОБ'ЄДНАНОЮ ПАЛАТОЮ ТА ВЕЛИКОЮ ПАЛАТОЮ ВЕРХОВНОГО СУДУ	226
84. Підстави для передачі кримінального провадження на розгляд палати, об'єднаної або Великої Палати Верховного Суду	226
85. Порядок передачі кримінального провадження на розгляд палати, об'єднаної палати, Великої Палати Верховного Суду	227
ПРОВАДЖЕННЯ ЗА НОВОВІЯВЛЕНИМИ ЧИ ВИКЛЮЧНИМИ ОБСТАВИНАМИ	229
86. Поняття стадії провадження за нововиявленими або виключними обставинами	229
87. Правові підстави для перегляду судових рішень	229
88. Порядок перегляду судових рішень	230
ОСОБЛИВІ ПОРЯДКИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	233
89. Види особливих порядків кримінального провадження.....	233
90. Загальні питання кримінального провадження на підставі угод	233
91. Загальні питання провадження у формі приватного обвинувачення	238
КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО НЕПОВНОЛІТНІХ.....	241
92. Загальні питання кримінального провадження щодо неповнолітніх	241
93. Порядок кримінального провадження щодо неповнолітніх.....	242
94. Судовий розгляд щодо неповнолітнього	247
95. Застосування примусових заходів виховного характеру.....	249
ЗАСТОСУВАННЯ ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ МЕДИЧНОГО ХАРАКТЕРУ	252
96. Загальні питання застосування примусових заходів медичного характеру	252
97. Порядок досудового розслідування щодо застосування примусових заходів медичного характеру.....	253
98. Судовий розгляд щодо примусових заходів медичного характеру	256
ОХОРОНА ДЕРЖАВНОЇ ТАЄМНИЦІ ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	259
99. Охорона державної таємниці під час кримінального провадження	259
ВІДНОВЛЕННЯ ВТРАЧЕНИХ МАТЕРІАЛІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	261
100. Загальні питання щодо відновлення втрачених документів	261
101. Підготовка до судового розгляду	261
102. Судовий розгляд.....	262
ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ	263
103. Набрання судовим рішенням законної сили.....	263
104. Порядок виконання судових рішень у кримінальному провадженні.....	263
МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	270
105. Міжнародна правова допомога	270
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	274

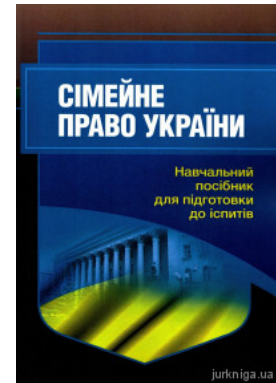
Книги, які можуть вас зацікавити

Цивільне процесуальне право України.
Навчальний посібник для підготовки до іспитів

Зразки документів з публічного права (кримінальне право та процес, адміністративне право та процес)

Сімейне право України.
Навчальний посібник для підготовки до іспитів

Кримінальне право України. Навчальний посібник для підготовки до іспитів

Кримінальний процесуальний кодекс України

Кримінальний кодекс України

Перейти до галузі права
Кримінальне право та процес

[Перейти на сайт →](#)